Punkt i protokollet PR 79/2015 rd

Plenum

Torsdag 10.12.2015 kl. 16.02—3.07

31. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 1 § i lagen om förfarandet vid frigivning av långtidsfångar

Lagmotion LM 50/2015 rd Timo Heinonen saml

Remissdebatt

Andre vice talman Paula Risikko: Ärende 31 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till lagutskottet.

Debatt

2.49 **Timo Heinonen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Lakialoitteeni koskee pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamista.

Henkirikosten ja muiden väkivalta- ja seksuaalirikosten uusimiset nostavat aika ajoin esille vapautuville vangeille tehtävien vaarallisuusarviointien tarpeellisuuden. Laajemmin asia nousi esille muutama vuosi sitten niin sanotun Porvoon tapauksen yhteydessä, kun tekijä ehti olla vapaana vain puoli vuotta ennen uusia henkirikoksia. Tämän jälkeen lakia ja käytäntöä muutettiinkin, ja sen jälkeen oikeuspsykiatrit ovat arvioineet aina elinkautisvankien väkivaltariskin, kun vangin on määrä päästä ehdonalaiseen vapauteen.

Vaarallisuusarviointeja on laajennettu myös muihin koko vankeustuomionsa suorittaviin rikollisiin. Nykykäytännön mukaan arvioita tehdään koko tuomionsa istuneille sekä elinkautisesta vankeusrangaistuksesta vapautuville, mutta esimerkiksi taposta tuomitut vapautuvat yleensä määräajassa suoritettuaan tietyn osan tuomiostaan ilman vaarallisuusarvion tekoa.

Vaarallisuusarvio on oikeuspsykiatrinen tutkimus, jossa arvioidaan vangin todennäköisyyttä syyllistyä uudelleen väkivaltarikoksiin. Vaarallisuusarvion allekirjoittaa aina psykiatrian erikoislääkäri. Arvion laatimiseen osallistuu myös kliininen psykologi, sosiaalityöntekijä, joukko hoitajia, jotka seuraavat vangin käyttäytymistä hoitojakson aikana.

Niin sanotun Oulun pitseriasurman aikana nousivat esille uudemman kerran vaarallisuusarvioinnit. Ampuja oli surmannut aiemminkin ja saanut 11 vuoden henkirikostuomion. Tästä hän oli istunut vain kolmasosan ennen vapautumistaan ja uutta rikosta. On aihetta kysyä, olisiko laajalla vaarallisuusarvioinnilla voitu estää tämän rikollisen vapautuminen ja toisaalta tämä uusi rikos. Nämä pohdinnat eivät uhreja tuo takaisin, mutta ovat perusteltuja ja aiheellisia tulevaisuuden näkökulmasta.

Asiantuntijoiden mukaan vaarallisuusarvioinneilla voitaisiin ennalta ehkäistä uusien rikosten riskiä. Julkisuudessa on myös todettu edelleen, että vankiloista vapautuu tällä hetkellä sellaisia vankeja, joille olisi syytä tehdä laaja vaarallisuusarviointi, ja myös vankeja, joita ei ammattilaisten eikä myöskään vanginvartijoiden, jotka ovat osana tässä vankien ar-

jessa pitkään, mukaan tulisi päästää vapaaksi. On enemmän kuin aiheellista laajentaa siis vaarallisuusarvioiden tekeminen koskemaan kaikkia väkivaltarikostyyppejä, jotka eivät kuitenkaan ole johtaneet elinkautiseen vankeuteen tai joissa koko tuomiota ei vanki joudu suorittamaan.

Hallitus uudisti vaarallisuusarviointeja vuonna 2010 osana omaa esitystään. Nykyisin tilanne on se, että Helsingin hovioikeus pyytää vaarallisuuden arvioimista silloin, kun koko rangaistusaikaa vankilassa suorittamaan määrätty henkilö on suorittanut rangaistuksestaan viisi kuudesosaa ja anoo ehdonalaiseen vapauteen pääsemistä.

Vaarallisuusarvion tarkoituksena on siis selvittää, onko rikoksentekijää hänen rikoksistaan ilmenevien seikkojen ja muun hänen henkilöstään saadun selvityksen perusteella ilmeisesti pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle tai terveydelle. Koko rangaistustaan suorittavien vankien vaarallisuusarviot on tehty Psykiatrisen vankisairaalan kahdessa yksikössä, Turussa ja Vantaalla. Tutkimusjakso kestää enintään kuukauden, ja tutkimuksiin osallistuvat psykiatrian erikoislääkäri, psykologi ja tarpeen mukaan siis muuta henkilökuntaa.

Tätä asiaa on siis käsitelty useita kertoja niin viranomaisten toimesta kuin eduskunnassakin. Edelleen kuitenkin huoli sivullisten turvallisuudesta on osan vapautuvista vangeista kohdalla ilmeinen. Tuorein tapaus on Tuuli-tytön murhaajan vapauttaminen. Kyseinen mies raiskasi vuonna 1993 Tampereella puukolla uhaten 13-vuotiaan tytön. Hänet tuomittiin teosta vajaan kolmen vuoden vankeuteen, josta hän vapautui syksyllä 95. Vain muutama kuukausi tämän jälkeen hän teki raskaimman rikoksensa: marraskuussa 95 hän murhasi veitsellä itselleen tuntemattoman 15-vuotiaan tytön Tampereen Aitovuorentiellä lyömällä ja viiltelemällä tätä useita kertoja. Kymmenen vuotta myöhemmin, vuonna 2005 kesäkuussa, vanki pääsi lyhyelle, muutaman tunnin vartioimattomalle lomalle. Sen aikana hän käytti seksuaalisesti hyväkseen pientä lasta. Mies tuomittiin törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Ja nyt jälleen, kymmenen vuotta myöhemmin, mies pääsee ehdonalaiseen vapauteen hovioikeuden päätöksellä. Vapaus on koittamassa ensi vuoden syyskuussa, syyskuussa 2016.

Rikosseuraamuslaitos on vastustanut vangin vapauttamista, mutta hovioikeus päätti toisin. Tuomittu on suorittanut elinkautista vankeuttaan nyt jo siis lähes 20 vuotta, mutta syyllistynyt sen puolivälissä lyhyellä vankilomalla jo jälleen uuteen rikokseen. Tästä huolimatta hovioikeuden mukaan rangaistuksen pitkä kesto puoltaa vapauttamista eikä hänen vankeusaikanaan tekemiä rikoksia voi pitää painavana esteenä vapauttamiselle. Hovioikeuden mukaan "hakijan selviytymistä vankilan ulkopuolella tukee hänen sosiaalinen verkostonsa ja myös se, että hän on vankeusaikana opiskellut". Hovioikeus myös totesi, että "hakija ei käytä alkoholia eikä hänellä ole päihteidenkäyttöhistoriaa". Tämäkin puolsi hovioikeuden mukaan miehen vapauttamista. Rikosseuraamuslaitos vastusti edelleen vaaralliseksi katsomansa rikollisen vapauttamista. Rise haki hovioikeuden päätökseen valituslupaa korkeimmasta oikeudesta sitä kuitenkaan saamatta. Vapaus on siis koittamassa asiantuntijoiden vastustuksesta huolimatta syyskuussa 2016.

Lainsäädäntö vaatiikin nyt muutosta niin, että ehdonalaiseen vapauteen hakevan vangin hakemusta ei oteta hovioikeuden käsittelyyn, jos Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vastustaa vapauttamista tai jos arvio vangin riskistä käyttäytyä väkivaltaisesti ei puolla vapauttamista. Vaarallisuusarvion tulee siis jatkossa olla sitova este vapauttamiselle.

Arvoisa puhemies! Näin ollen olen tehnyt lakiesityksen pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Sen 1 §:ään, kohtaan Hakemus, lisätään kohta: "Hovioikeuden tulee hylätä hakemus, jos Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vastustaa vapauttamista tai jos arvio vangin riskistä käyttäytyä väkivaltaisesti ei puolla vapauttamista."

Tämän lakialoitteen olen tehnyt 4. päivänä joulukuuta tänä vuonna ja toivon, että asia etenee nopeasti, niin että arkemme on näidenkin rikollisten osalta tulevaisuudessa turvallisempi.

2.58 **Teuvo Hakkarainen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Myös tästä aloitteesta kiitän edustaja Heinosta. Sekä tämän että useiden muiden edustaja Heinosen tekemien lakialoitteiden tavoitteena on kiristää rikoslainsäädäntöä. Olen ehdottomasti samoilla linjoilla.

Liian pitkään meillä on suhtauduttu aivan liian lepsusti monenlaiseen rikollisuuteen, ja toisaalta sitten on rikostyyppejä, joista langetettavat tuomiot ovat hyvinkin ankaria. Väkivalta- ja seksuaalirikoksiin on otettava paljon nykyistä kovempi linja. Koska tuomioistuimet tekevät liian usein ratkaisuja, joissa käytetään voimassa olevien lakien lievempää asteikkoa, on kautta linjan tehtävä tiukennuksia. Näin poistuisi se mahdollisuus, että esimerkiksi raiskauksesta tulisi vain ehdollista tai pari kuukautta ehdotonta.

Arvoisa rouva puhemies! Aloitteen perustelut ovat niin perusteelliset, ettei minun ole syytä tässä lähteä niitä sen kummemmin erittelemään. Lainaan aloitetta kuitenkin muutaman lauseen verran: "Nykykäytännön mukaan arvioita tehdään koko tuomionsa istuneille sekä elinkautisesta vankeusrangaistuksesta vapautuville, mutta esimerkiksi taposta tuomitut vapautuvat yleensä määräajassa suoritettuaan tietyn osan tuomiostaan ilman vaarallisuusarvion tekoa." Esimerkiksi edustaja Heinonen jo toi esille tämän Oulun pitseriasurman.

Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kansan oikeustajua koetellaan tällaisilla tuomioilla. Kun rapiat kolme vuotta tulee istumista hotellitasoisessa vankilassa ihmisen tappamisesta, ei ole ihme, että moni kansalainen miettii, onko ihmishenki halpa Suomessakin. Jotta nämä rikokset eivät pääse uudestaan... rikolliset eivät pääse uudestaan tappamaan ja raiskaamaan, tarvitaan laajoja vaarallisuusarvioita. — Rupeaa väsyttämään vähän.

Kun säädämme lakeja täällä, tulisi meidän kaikkien koko ajan pitää mielessä se, että kotimaisten rikollisten lisäksi meillä on nyt kymmeniätuhansia uusia siirtolaisia. Näistä turvapaikkaturisteista ja heidän taustoistaan me emme tiedä yleensä mitään. Meillä on vain heidän oma, usein epäluotettava sanansa. Joka päivä saamme lukea lisää sitä kauheasta pahasta, mitä he ovat isänmaallemme tuoneet. Jos kaikesta siitä kauheudesta annetaan olemattomia tuomioita ja tuomion loputtua pääsee helpolla vapaalle jalalle jatkamaan rikollista toimintaa, yhteiskuntamme ajautuu kaaokseen ja anarkiaan.

Arvoisa rouva puhemies! En halua lietsoa pelkoa enkä eripuraa, mutta minun mielestäni olemme jo matkalla siihen pisteeseen, ettei tilanne ole kohta enää kenenkään hallinnassa, ei poliitikkojen eikä poliisin. Jos jatkamme samalla löperöllä linjalla, kansan kiukku kasvaa entisestään. Lisäksi lähetämme näiden turvapaikkaturistien lähtömaihin signaalin, että Suomessa voit tehdä mitä vain ja päästä kuin koira veräjästä. Näiden miesten, jotka eivät meidän kulttuuriimme sopeudu eivätkä tule millään kotoutumisella sopeutumaankaan, myötä rikostilastomme tulevat räjähtämään. Joka muuta uskoo ja väittää, voi vilkaista, miltä Ruotsin tilastot näyttävät. Siellä raiskataan maailman toiseksi eniten, keskimäärin 16 kertaa päivässä. Aivan toiselta näyttivät tilastot ennen kuin Ruotsi teki sen pahan virheen,

että antoi Lähi-idän ja Afrikan tiettyjen kansalaisten marssia maahansa. Tänä syksynä Ruotsiin avattiin raiskattujen poikien ja miesten kriisiyksikkö. On turha kuvitella, että meillä kävisi jotenkin paremmin kuin Ruotsissa. Ei tule käymään. Siksi lainsäädäntöä on kiristettävä kiireesti.

Arvoisa rouva puhemies! Kiitän vielä edustaja Heinosta tästä aloitteesta. Kannatan aloitetta.

3.03 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen on jälleen kerran kiinnittänyt tässäkin lakialoitteessaan huomiota äärimmäisen tärkeään seikkaan, jolla parannettaisiin sekä kansalaisten konkreettista turvallisuutta että myös heidän kokemaansa turvallisuudentunnetta. Tämän lakialoitteen perusteluissa on mainittu muun muassa Pirkanmaalla 90-luvulla alkunsa saanut äärimmäisen vakava ja törkeä henki- ja seksuaalirikosten sarja, joka kohdistui alaikäisiin. Näistä raa'oista teoista tuomittu henkilö on toistuvista rikoksistaan huolimatta vapautumassa ensi syksynä siitäkin huolimatta, että Rikosseuraamuslaitos, vieläpä käsittääkseni erittäin perustelluin syin, vastustaa kyseisen, aikanaan elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomitun vangin vapautumista. Tämä vapautuspäätös on herättänyt ymmärrettävästi varsin syvää huolta pirkanmaalaisten keskuudessa. Keskustelua on herättänyt ja kansalaisia laajasti ihmetyttänyt myös se, että sosiaalista verkostoa ja vankeusaikana suoritettua opiskelua on hovioikeudessa pidetty vapautumista puoltavina seikkoina. Tämä ei istune millään yleiseen oikeustajuun.

Arvoisa puhemies! Minun on hyvin vaikea uskoa sitä, että nämä tai muut vastaavan kaltaiset tapahtumat olisivat omiaan lisäämään rikostuomioiden oikeudenmukaisuuden tuntua kansalaisten silmissä. Lakialoitteessa esitetty muutos, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön esittämä vastustus tai kohonnut riskiarvio vangin väkivaltaisesta käyttäytymisestä olisi sitova este vapautumiselle, onkin esitetyin perustein erittäin toivottava.

Kiitän näillä perusteilla edustaja Heinosta tästä lakialoitteesta.

3.05 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Tuomioistuinten päätösten tulee olla sellaisia, että kansan arvostus ja kunnioitus niitä ja Suomen lainsäädäntöä kohtaan säilyvät. Kannatan tehtyä esitystä, että ne henkilöt, jotka tuntevat tapauksen parhaiten, voivat vaikuttaa päätökseen kaikkein vahvimmin. Näin ollen kannatan tehtyä esitystä ja toivon, että tämä asia menisi eteenpäin. Kyse ei ole todellakaan monesta tapauksesta vuosittain, mutta näillä on merkitystä.

3.06 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi kiittää teitä kansanedustajakollegoita, jotka istunnon loppuun asti olette olleet. Tämä on merkittävä asia, ja pidän tärkeänä sitä, että tämä vielä voitiin käsitellä tämän vuoden puolella eduskunnassa ja saada tätä kautta lakivaliokunnan käsittelyyn. Niin kuin sanoin, eivät nämä lainsäädäntömuutokset tuo takaisin näitä rikoksen uhreja, mutta jos tällä lakialoitteellani ja lakimuutoksella voimme estää, että rikoksentekijät eivät enää uusi näitä järkyttäviä tekojaan, niin voimme nukkua yömme rauhassa. Ja toivottavasti jatkossa yöt voivat alkaa hivenen aiemminkin. Kiitokset myös puhemiehelle ja muille tästä aika pitkästä istunnosta.

Riksdagen avslutade debatten.

Punkt i protokollet PR 79/2015 rd

Riksdagen remitterade ärendet till lagutskottet.